

Opgave 2 Chronisch ziek of gehandicapt

Bij deze opgave horen tabel 1, figuur 1 en de teksten 4 en 5.

Inleiding

Nederlanders worden steeds ouder én tegelijkertijd zijn ze steeds meer jaren ziek. Hoogleraar gezondheidseconomie Johan Polder spreekt van een gezondheidsparadox, een ogenschijnlijk tegenstrijdige situatie. Met name het aandeel chronische zieken groeit hard. Het percentage van de Nederlandse bevolking met chronische ziekte groeit naar verwachting van 32 procent in 2011 naar 40 procent in 2030. Een chronische ziekte is een aandoening zonder uitzicht op volledig herstel en met een relatief lange ziekteduur. Voorbeelden zijn astma, epilepsie, diabetes mellitus en bepaalde hartziekten.

Gebruik tabel 1.

Dat Nederlanders alsmaar ouder worden én tegelijkertijd steeds meer jaren (chronisch) ziek zijn, is een paradox. In tabel 1 is deze ontwikkeling van het 'ouder worden' en 'zieker worden' af te lezen.

- 1p 11 Hoeveel levensjaren meer zullen vrouwen die geboren zijn in 2013 volgens de verwachting doorbrengen mét een chronische ziekte vergeleken met vrouwen die geboren zijn in 1983?
- A 3,4 meer
 - B 9,5 meer
 - C 12,9 meer
 - D 42,0 meer

Gebruik figuur 1.

In figuur 1 wordt het percentage mensen met een chronische ziekte of handicap in 2012 van 25 jaar en ouder onderverdeeld naar opleidingsniveau.

- 6p 12
- a Noem de onafhankelijke en de afhankelijke variabele in figuur 1.
 - b Beschrijf de richting van het verband tussen de variabelen in figuur 1. Doe dit door de volgende zin aan te vullen: Hoe ... , hoe vaker/minder vaak ...
- Cultureel en economisch kapitaal kunnen interveniërende variabelen zijn die invloed hebben op het verband in figuur 1.
- c Geef een verklaring voor het verband in figuur 1 met behulp van het begrip cultureel kapitaal als interveniërende variabele. Gebruik in je verklaring een voorbeeld van cultureel kapitaal.
 - d Geef een verklaring voor het verband in figuur 1 met behulp van het begrip economisch kapitaal als interveniërende variabele. Gebruik in je verklaring een voorbeeld van economisch kapitaal.

Gebruik tekst 4.

De overheid heeft verschillende instrumenten om sociale ongelijkheid te beïnvloeden. Een voorbeeld van een instrument dat de overheid heeft, is dat zij via belastingen de ongelijke inkomensverdeling kan verminderen.

- 3p 13 a Geef aan van welk overheidsinstrument sprake is bij de arbeidsongeschiktheidsregeling. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 4.
- b Leg vervolgens uit dat de arbeidsongeschiktheidsregeling de sociale ongelijkheid in Nederland beïnvloedt. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid.

Uit tekst 4 blijkt dat de vrees heerste dat ook mensen die het niet of niet meer nodig hebben een uitkering kregen. Deze mensen zouden gebruikmaken of gebruik blijven maken van de arbeidsongeschiktheidsregeling terwijl zij ook zouden kunnen werken. Dat mensen gebruikmaken van de arbeidsongeschiktheidsregeling terwijl dit niet nodig is, kan verklaard worden met behulp van de rationele-keuzetheorie.

- 3p 14 a Geef een omschrijving van de rationele-keuzetheorie.
- b Geef vervolgens met behulp van de rationele-keuzetheorie een verklaring voor de situatie dat mensen gebruik blijven maken van de arbeidsongeschiktheidsregeling terwijl dit niet nodig is.
- c Beredeneer met behulp van de rationele-keuzetheorie een beleidsoplossing om het aantal mensen met een uitkering te verminderen. Baseer de beleidsoplossing op de verklaring die je gegeven hebt bij b.

Gebruik tekst 4.

Deelname aan de arbeidsmarkt voor mensen met een chronische ziekte of een handicap, is van belang om sociale uitsluiting tegen te gaan. Sociale uitsluiting heeft vier componenten. Een van deze componenten is beperkte normatieve integratie.

- 2p 15 Geef aan dat een **andere** component van sociale uitsluiting te herkennen is in de argumentatie voor de beleidswijzigingen. Gebruik in je antwoord:
- een component van sociale uitsluiting;
 - informatie uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

In de beleidswijzigingen in tekst 4 zijn verschillende ideologieën te herkennen.

- 2p 16 Leg uit dat in de beleidswijzigingen de liberale ideologie te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van de liberale ideologie;
 - informatie uit tekst 4 waaruit dit kenmerk blijkt.

In 2006 hebben de Verenigde Naties (VN) een verdrag aangenomen dat als doel heeft de rechten van mensen met een chronische ziekte of handicap te verbeteren. In het verdrag staat wat de overheden moeten doen om ervoor te zorgen dat de positie van deze mensen verbetert. In Nederland waren wetswijzigingen nodig om het verdrag in werking te kunnen laten treden. Deze moesten worden getoetst met onderzoek, zoals naar de mogelijkheden voor de invoering in Caribisch Nederland. In het systeemmodel van het proces van politieke besluitvorming worden verschillende fasen onderscheiden. Een van deze fasen is de conversiefase. Binnen deze fase worden weer sub-fasen onderscheiden.

- 1p 17 Binnen welke sub-fase valt het onderzoek naar mogelijkheden voor de invoering in Caribisch Nederland? Noem alleen de naam van deze sub-fase.

Gebruik tekst 5.

In tekst 5 staat een zaak beschreven over de sollicitatie van een man met de chronische ziekte diabetes. Bij deze sollicitatie is er sprake van een conflict.

- 2p 18 Leg uit dat er bij deze sollicitatie sprake is van een conflict tussen sollicitant en werkgever. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept conflict;
 - informatie uit tekst 5 waaruit het kernconcept conflict blijkt.

Uit onderzoek naar kansen op het werk blijkt dat mensen met een zichtbare chronische ziekte of handicap minder promotiekansen krijgen dan andere mensen. Dit verschil kan worden verklaard met het begrip 'opgelegde identiteit'. Hiervan is sprake wanneer iemand een identiteit krijgt toebedeeld door anderen. Een opgelegde identiteit is bijvoorbeeld het beeld dat iemand met een chronische ziekte of handicap niet in staat is om op hetzelfde niveau te functioneren als verwacht wordt van andere medewerkers.

Aan de hand van de etiketteringstheorie kan beredeneerd worden dat een dergelijke opgelegde identiteit kan leiden tot minder promotiekansen.

- 2p 19 Geef deze redenering aan de hand van de etiketteringstheorie. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept identiteit;
 - een omschrijving van het begrip selffulfilling prophecy.

Opgave 2 Chronisch ziek of gehandicapt

tabel 1

Gemiddelde levensverwachting, inclusief jaren zonder chronische ziekten, 1983 en 2013

geboren	levensverwachting bij geboorte	verwachte aantal jaren zonder chronische ziekte
1983 vrouw	79,6 jaar	51,5 jaar
	man	52,7 jaar
2013 vrouw	83 jaar (+3,4)	42 jaar (-9,5)
	man	48,7 jaar (-4)

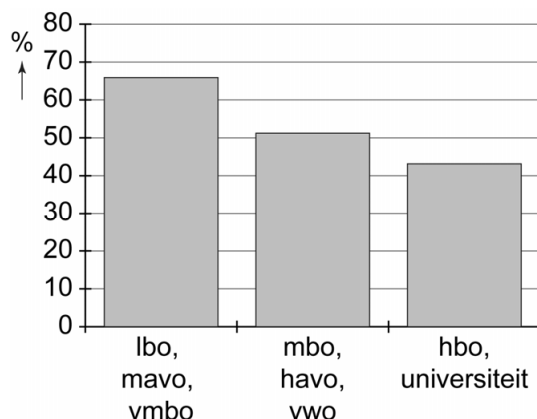
naar: Sociaal-Economische Raad, 2016

Toelichting

Ter illustratie: De gemiddelde leeftijd van overlijden van een vrouw die in 1983 geboren is, is 79,6 jaar. Hiervan zal zij naar verwachting gemiddeld 51,5 jaar doorbrengen zonder chronische ziekte.

figuur 1

Het percentage mensen van 25 jaar en ouder met een of meer chronische aandoeningen (ziekte of handicap) in 2012 naar opleidingsniveau

naar: Sociaal-Economische Raad, 2016

tekst 4

Een korte geschiedenis van de arbeidsongeschiktheidsregeling

In Nederland kunnen mensen met een chronische ziekte of handicap die arbeidsongeschikt raken een uitkering krijgen, een door de
5 overheid maandelijks toegekend inkomen. De arbeidsongeschiktheidsregeling die dit regelt, staat al tientallen jaren hoog op de politieke agenda. In de jaren
10 zestig van de vorige eeuw was de verwachting dat het aantal uitkeringsgerechtigden niet verder op zou lopen dan tweehonderdduizend, maar eind vorige eeuw liep het aantal
15 tegen een miljoen.

In politieke debatten over de explosieve groei is de vrees uitgesproken dat ook mensen die het niet nodig hebben de uitkering
20 kregen. De overheid zou werknemers en werkgevers te weinig hebben gestimuleerd om arbeidsongeschiktheid te voorkomen en voor re-integratie op de arbeidsmarkt te
25 zorgen. Om het aantal te verminderen zijn er vanaf de

eeuwwisseling beleidswijzigingen doorgevoerd.

Zo zijn er hogere toetredingsdrempels ingevoerd om de regeling financieel betaalbaar te houden. Voorwaarden en keuringen voor het krijgen van een uitkering werden veel strenger. Ook de gedachte dat werk
30 uiteindelijk het beste is voor de mensen zelf, lag aan de beleidswijzigingen ten grondslag. Betaald werk brengt immers niet alleen inkomen, maar bijvoorbeeld ook
35 sociale contacten en zelfontplooiing met zich mee. Uitgangspunt van het beleid is dat alle mensen, zowel met als zonder een chronische ziekte of handicap, een kans moeten krijgen
40 om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. De nadruk wordt daarbij gelegd op wat mensen nog wel kunnen, in plaats van wat zij niet kunnen door hun ziekte of handicap.
50 Van iedereen wordt verwacht bij te dragen naar eigen kunnen.

naar: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2016; www.hr-kiosk.nl, 2017 en fd.nl, 2015

tekst 5

De trombonist

[Een man] wordt sinds 2003 door het ministerie van Defensie bij diverse defensie-orkesten op zzp¹⁾-basis ingehuurd als bastrombonist. In 2007 5 blijkt dat hij diabetes heeft. In 2014 solliciteert hij naar een aanstelling. Vanwege zijn aandoening neemt defensie de sollicitatie niet in behandeling. Wanneer [de man] 10 meldt dat hij de zaak bij het College voor de Rechten van de Mens²⁾ heeft voorgedragen, wordt hij alsnog uitgenodigd om deel te nemen aan de sollicitatieprocedure. Hoewel uit 15 de procedure blijkt dat hij de meest geschikte kandidaat is, wordt hij

vanwege zijn aandoening alsnog ongeschikt bevonden. In de ogen van defensie kan de man, vanwege zijn 20 diabetes, niet voldoen aan de militaire basiseisen. Bepaalde onderdelen van de functie kunnen, zo is de veronderstelling, op termijn – wanneer er lichamelijk complicaties 25 optreden – niet meer door hem worden uitgevoerd. Het College voor de Rechten van de Mens oordeelt dat de minister van Defensie hiermee verboden onderscheid maakt op 30 grond van handicap of chronische ziekte.

bron: Sociaal-Economische Raad, 2016

noot 1 zzp = zelfstandig ondernemer zonder personeel. Een zzp'er is niet verplicht verzekerd voor inkomensverlies door ziekte, arbeidsongeschiktheid of werkloosheid.

noot 2 Het College voor de Rechten van de Mens heeft als wettelijke taak mogelijke schendingen van mensenrechten te onderzoeken. Uitspraken van het College voor de Rechten van de Mens zijn niet bindend, maar wel gezaghebbend.